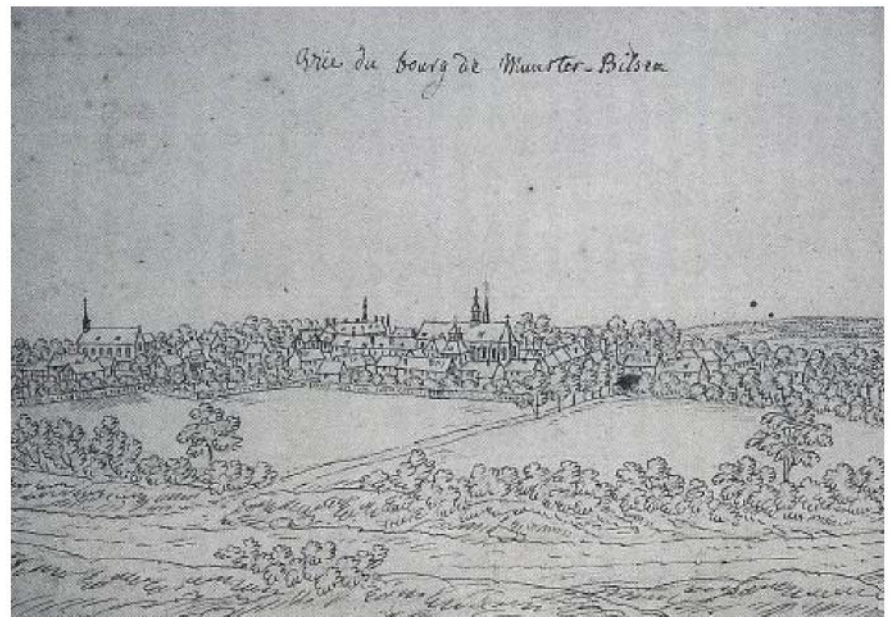

MEDISCH CENTRUM ST.-JOZEF MUNSTERBILZEN

Open Oproep 31 03
04.09.2017

00	INHOUDSOPGAVE	
01	DE BETEKENIS/ESSENTIE VAN HET MASTERPLAN	1
	01.1 VISIE VAN DE OPDRACHTGEVER (FRAGMENT UIT DE PROJECTDEFINITIE)	
02	VISIE OP DE OPDRACHT	1
	02.1 GELIJKTIJDIGHEID VAN HEDEN EN VERLEDEN	2
	02.2 DE LANDSCHAPS- ARCHITECTONISCHE COMPOSITIE	3
	02.3 VERWEVENHEID VAN DE SITE MET DE GEMEENSCHAP	4
	02.4 ONTSLUITING	6
	02.5 DE BEBOUWINGSKORREL	7
	02.6 PROGRAMMATISCHE ORGANISATIE	8
	02.7 FASERING	9
03	ARCHITECTONISCHE COMPOSITIEONDERDELEN	12
	03.1 EENHEID EN DIFFERENTIATIE	
	03.2 VOET/LIJF/KOP	
	03.3 BUITENRUIMTE	13
	03.4 MATERIAAL EN DETAIL	14
04	ABDISSENHUIS	15
	04.1 STRATEGIE	17
05	INTELLIGENT CASCO	18
06	NIEUWBOUW BLOK B	20
07	INTEGRALE AANPAK DUURZAAMHEID	24
08	KOSTEN	26
09	ORGANISATORISCHE AANPAK	28
	09.1 CONTROLEMECHANISMEN	
	09.2 BUDGETBEWAKING	
	09.3 PERMANENTE CONTROLE EN BIJSTURING	
10	PLANNING	29

---

01. DE BETEKENIS/ESSENTIE VAN HET MASTERPLAN

Een masterplan voor het Medisch Centrum Sint-Jozef geeft richting aan de ontwikkeling van de site voor de komende decennia. Voor een dergelijke lange periode kunnen hoofdlijnen worden bepaald, maar is het niet mogelijk en ook niet wenselijk om gedetailleerde ontwerpen te vervaardigen. Immers, de tijden veranderen en binnen een termijn van decennia kunnen zich onverwachte maatschappelijke, bestuurlijke, demografische, sociale en economische en/of technische veranderingen voltrekken. Een Masterplan moet ruimte bieden om op dergelijke veranderingen en ontwikkelingen in te spelen; zonder de krachtlijnen te verliezen, zonder dat de strategie die bepaalt wat voor een psychiatrisch ziekenhuis MCSJ wil zijn, blijven en/of worden, verloren gaat. Ten behoeve van deze tijdsbestendigheid is het masterplan het raamwerk, dat per definitie en noodzakelijkerwijs over hoofdlijnen en principes gaat. Verdere detaillering is pas aan de orde wanneer zich specifieke ontwikkelingen aandienen.

Indien wij geselecteerd worden voor deze opdracht, wensen wij door middel van een intensief traject met de inbreng van U als opdrachtgever, vertegenwoordigers van de diverse overheden, vertegenwoordigers van maatschappelijke

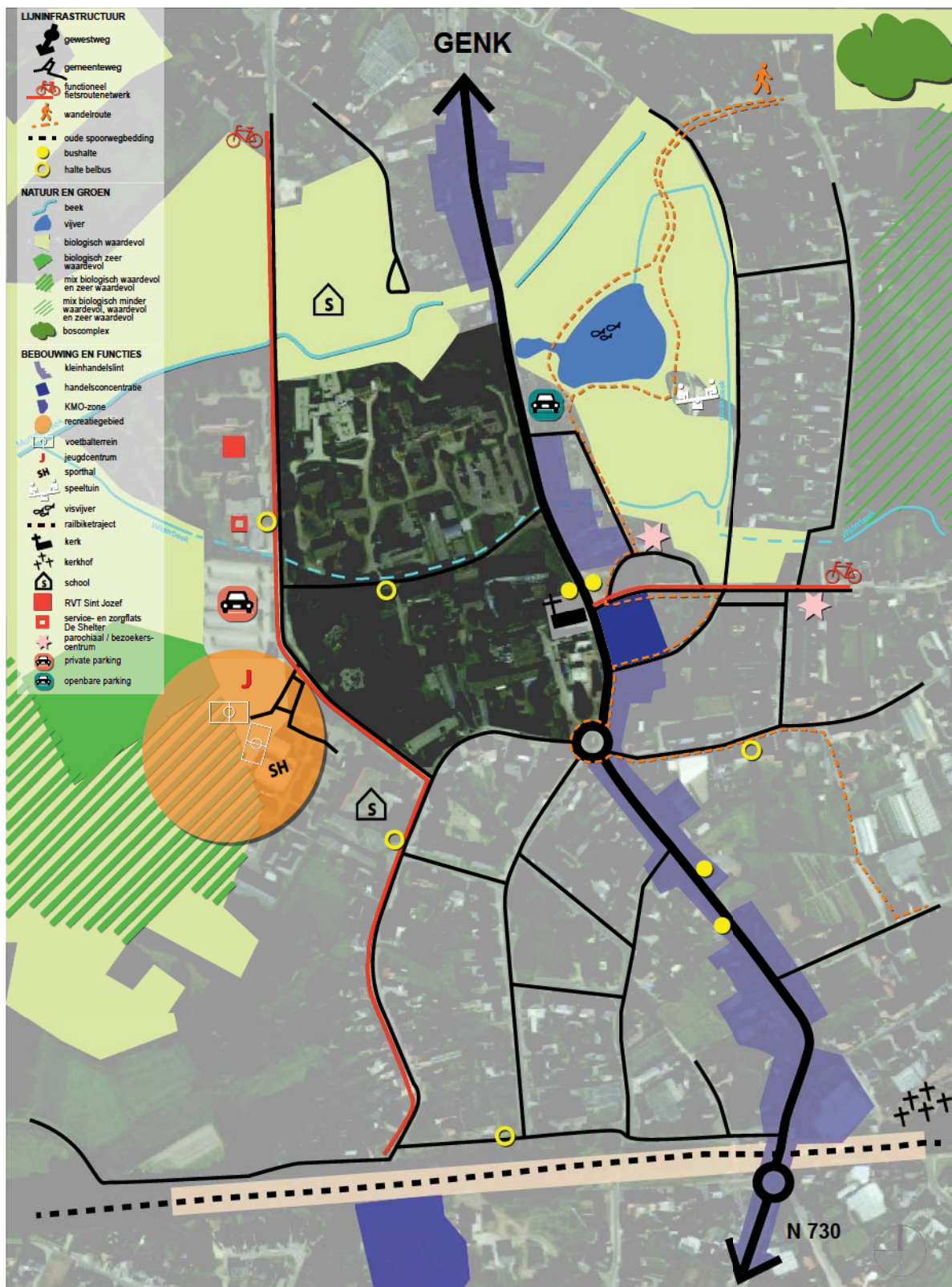
(zorgverstrekkers) en culturele (monumentenzorg) organisaties, en met externe adviseurs, het masterplan concreter te maken. Wij willen samen werken aan een masterplan wat U had gehoopt te kunnen vaststellen, maar nooit had durven dromen te kunnen bereiken. Een masterplan met een ideaalbeeld/scenario voor de herontwikkeling van met Medisch Centrum Sint-Jozef te Munsterbilzen.

10 jaar geleden hebben we het voorrecht gehad om te kunnen werken voor Altrecht, de specialist in de geestelijke gezondheidszorg van Nederland. Zij behandelen, naast de specialistische zorg met verblijfplaats in een beschermd milieu, ook zorg die in een thuissituatie kan behandeld worden of ze gaan wijkgericht werken. Door samen in een team te werken, leren zorgverleners de wijk, de sociale netwerken, elkaar en andere zorgverleners kennen. Daardoor kunnen zij mensen met een ernstige psychiatrische aandoening samen veel beter helpen de draad weer op te pakken. Met behandeling, woonbegeleiding, maar ook met het vinden van sociale contacten en werk. Bewoners met een zorgbehoefte worden gehuisvest in zogenaamde "proeftuinen", een beweging om integratie van zorgbehoeftigen 'naar de wijk' mogelijk te maken. Maar men gaat verder; ook de

bewoners van de wijk worden, weliswaar beperkt en op weloverwogen locaties, geïntegreerd in en op de campus van de zorg.

De situatie van de Sint Jozef zorgcampus in Munsterbilzen heeft eenzelfde inzet en diversiteit, ook natuurlijk ingesloten in zijn terrein. Enerzijds aanhakend aan de dorpskern, anderzijds een besloten, geborgen wereld in het groen.

De zorgmodellen wijzigen ifv van de maatschappelijke noden en het voortschrijdend inzicht in zorgverleningen financiële haalbaarheden, we weten met zekerheid dat binnen 10 jaar de maatschappij, de voorzieningen en bijgevolg de door onze generatie gebouwde omgeving en gebouwen een andere invulling zal, of zeker moet kunnen, hebben. De zorg is constant in evolutie en staat onder financiële druk, continu worden modellen aangepast; thuiszorg, bereddering van verpleegposten, grootte van leefgroepen, etc... Het is dus zaak om gebouwen geschikt te maken voor toekomstige verandering, voor groei of krimp, ook voor herbesteding, kortom voor de verandering die hoe dan ook zal optreden...

01.1 VISIE VAN DE OPDRACHTGEVER (FRAGMENT UIT DE PROJECTDEFINITIE)

Het Medisch Centrum Sint-Jozef MCSJ wil zich manifesteren als een voortreffelijk psychiatrisch ziekenhuis dat haar patiënten en hun leefomgeving een verantwoorde totaalzorg verstrekt met uitgesproken aandacht voor een individuele benadering. Deze totaalzorg is gericht op het bevorderen van de levenskwaliteit door het behouden, herstellen of creëren van het psychisch evenwicht of het dragelijk maken van psychische stoornissen.

Het MCSJ wenst haar strategische zorgvisie in het sterk evoluerende landschap van de geestelijke gezondheid te vertalen in een nieuw masterplan en dit met aandacht voor een humane zorgomgeving geïntegreerd in de dorpsgemeenschap. Dit masterplan vormt eveneens een lange-termijnontwikkelingskader voor de vernieuwing van de gebouwde infrastructuur van het MCSJ.

Het MCSJ blijft kiezen voor doelgroep specifieke gebouwen, met een duidelijk onderscheid tussen deze doelgroepen. De uitstraling van de nieuwe gebouwen moet de de-stigmatisering van de psychiatrische patiënt voorop stellen en moet vermaatschappelijking, herstel en re-integratie stimuleren.

02. VISIE OP DE OPDRACHT

Bouwen in en aan een bestaande omgeving vraagt om de analyse van de aanwezige karakteristieken, én uiteindelijk om de intelligente 'zet' die zowel de huidige kwaliteiten van projectgebied en omgeving versterkt, als nieuwe kwaliteiten toevoegt.

Bij de vraag naar een oplossing voor een ruimtelijk-organisatorisch probleem gaat het er altijd om door onderzoek een welbepaalde houding, een duidelijke mentaliteit met betrekking tot die vraag te ontwikkelen, waardoor er voldoende stedenbouwkundige en/of architecturale energie vrijkomt om creatief 'uit te vinden'. Met andere woorden gaat het om het specifieke karakter van een stad, een gemeente, een gebied, een plek, een tijd en de natuur ervan.

02.1 GELIJKTIJDIGHEID VAN HEDEN EN VERLEDEN

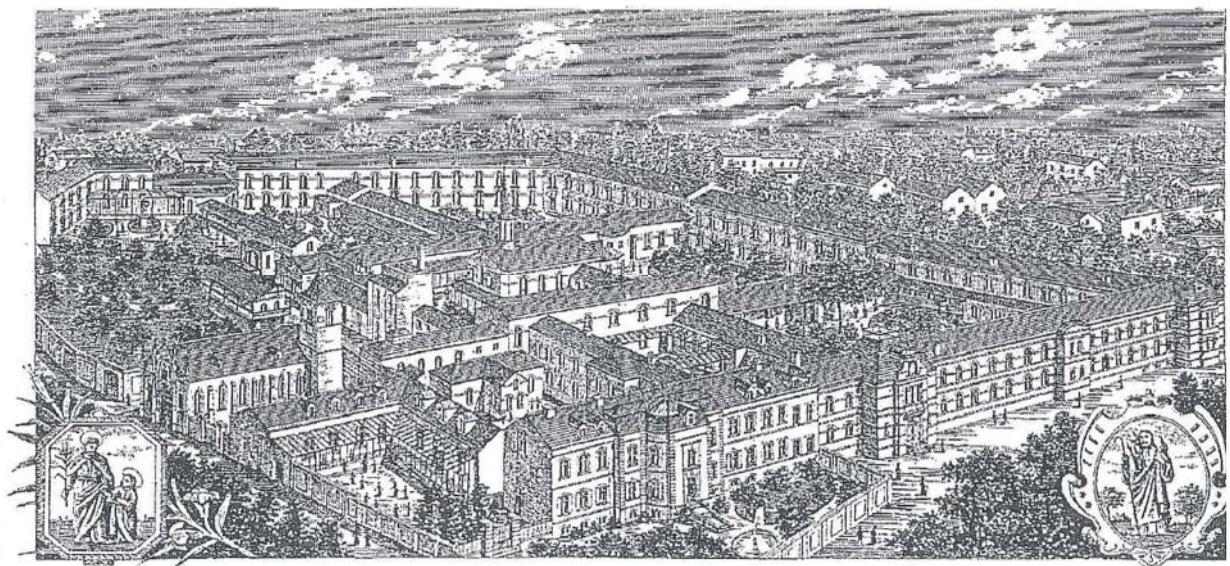
Onze visie ten aanzien van het verder bouwen aan het MCSJ wordt in hoofdlijn gedragen door het geloof in de beide complementaire principes van 'continuïteit' en 'gelijktijdigheid': nl. de gelijktijdigheid van heden en verleden. Immers het oude is niet voorbij maar ondertussen is het heden deel van de actualiteit.

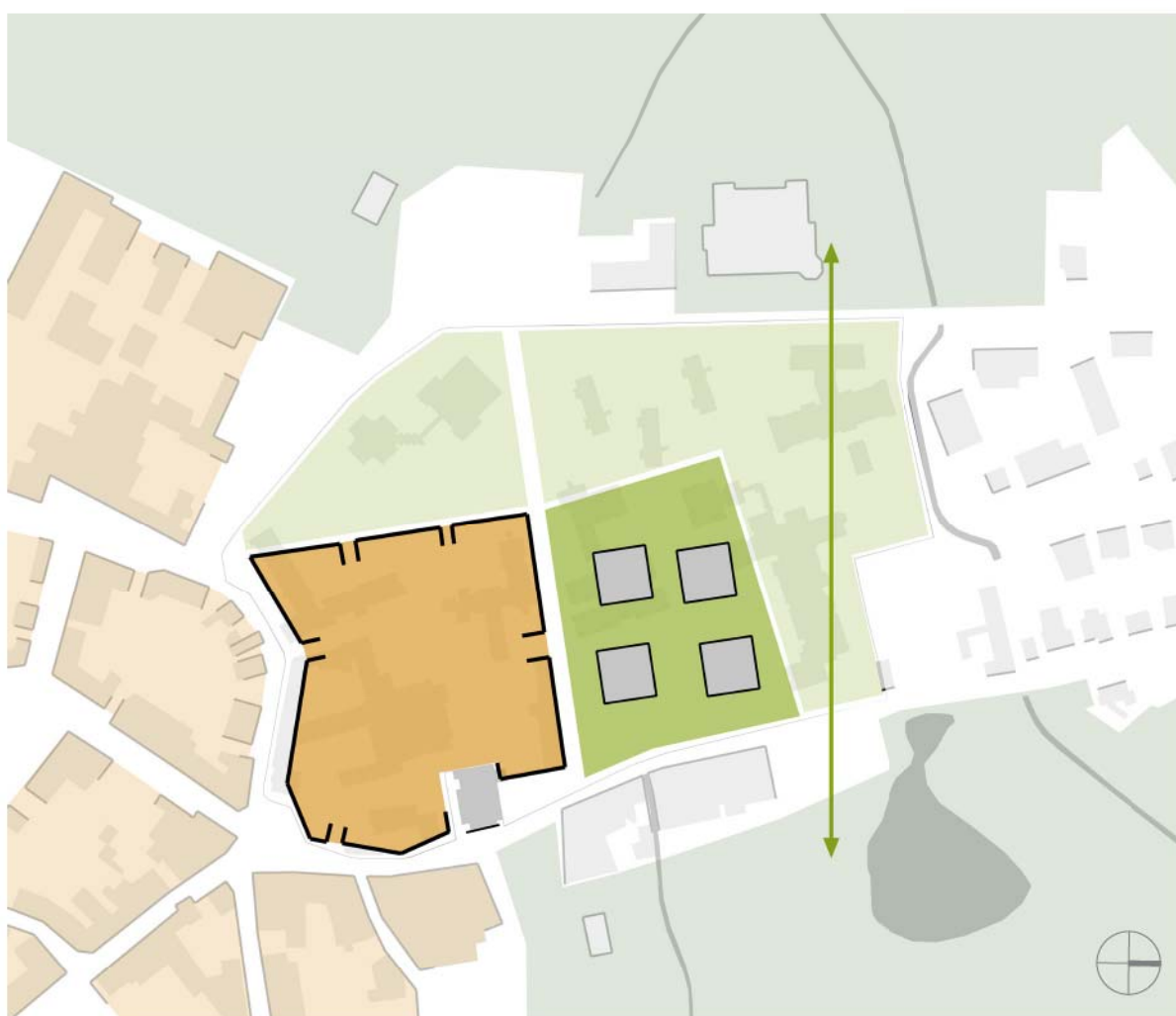
De site maakt deel uit van de voormalige abdij van Munsterbilzen. Oorspronkelijk een gemeenschap van vrouwelijke kloosterlingen die onder de leiding van de abdis de regel van Sint-Benedictus volgden, werd deze gemeenschap vanaf de 12de eeuw omgevormd tot een damesstift met adellijke kanunnikessen. De abdis regeerde als een vorstin en werd "Princes van het H. Roomse Rijk" genoemd. In 1793 werden de kloostergebouwen vernield door de Fransen en hield het adellijke kapittel op te bestaan. In 1895 werden de gebouwen gekocht door de Congregatie van Sint-Jozef uit Clermond-Ferrand, ter verzorging van geesteszieke vrouwen en als lagere meisjesschool. Vanaf 1896 werden de gebouwen uitgebreid voor de opvang van geesteszieken.

Het archetype van het "institut Saint-Joseph à Munster-Bilsen" vinden wij een belangrijke stedenbouwkundige grondslag in de opmaak van een visie voor de toekomstige ontwikkeling van de site. Niet de uiteindelijke verschijningsvorm of het beeld van het instituut, maar wel in de kern van het karakter. Een complexe gebouwstructuur georganiseerd rond diverse binnenhoven ter bescherming en verzorging van geesteszieke vrouwen. Destijds (en nog steeds) een zeer kwetsbare groep in de maatschappij.

De betrachtning moet ons inziens zijn om deel te nemen aan de geschiedenis eerder dan zelf geschiedenis te schrijven: nl. zich inschrijven in een continuïteit. Moderniteit in de zin van 'een breuk met de geschiedenis' is volgens ons nefast. Dit sluit hedendaags en actueel getuigen van vandaag met de middelen (technieken, materialen) van deze tijd niet uit.

Een masterplan voor MCSJ is niet de kopie van, maar is een ontwerp over de locatie en zoekt zijn oorsprong, zijn diepere betekenis in de geschiedenis van Munster-Bilzen. Niet het beeld telt maar de essentie, het karakter, datgene wat vanuit historisch perspectief de tijd zal trotseren. In het masterplan voor MCSJ wordt het archetype van de oude abdij gebruikt als onderlegger en ontwikkelingsmodel.

02.2 DE LANDSCHAPS-ARCHITECTONISCHE COMPOSITIE

De grote structuur

De locatie is gelegen tussen twee grote groengebieden: het Munsterbos in het noordoosten en de alluviale broekbossen in de vallei van de Boven-Demer in het zuidwesten. De Wilderbeek en de Munsterbeek vormen de dragers van het blauwe netwerk.

In het sterk verstedelijkte Vlaamse Landschap is het telkens de betrachting om vanuit ecologisch oogpunt te zoeken naar verbindingen tussen verschillende grotere landschappelijke eenheden. Met de ontwikkeling van het masterplan voor MCSJ bestaat de opportuniteit om een onderdeel te vormen van dit netwerk van grotere landschappelijke aaneengesloten ecologische verbindingen.

In het noordelijk deel van de site wordt de verbinding tussen beide grotere landschappelijke eenheden mogelijk gemaakt. De bebouwing wordt op deze locatie ingebed in een groene campusachtige setting.

Het gebouwde en bebouwde landschap

Op de site wordt een landschaps-architectonische tweedeling gemaakt tussen een gebouwd landschap en een bebouwd landschap. Het gebouwd landschap zien wij als formele ruimte, aangelegd en onderhouden als een tuin. Het bebouwd landschap wordt beschouwd als informeel, extensief beheerd, natuurlijk en biodivers.

Op de locatie van de oude abdij wordt een meer stedelijk ontwikkelingsmodel voorgesteld vanuit cultuurhistorisch oogpunt. In dit archetype wordt het landschap vormgegeven door de bebouwing welke het omgeeft. Een netwerk van pleinen met formeel groen aan de open kant van de bebouwing, tuinen en intensief onderhouden buitenruimte aan de geborgen kant van de bebouwing.

De campusachtige setting van bebouwing op het noordelijke deel van de site en de ligging van het reeva gebouw in het glooiende groene stuk wordt beschouwd als bebouwd landschap. Het reliëf is glooiend, de groenaanleg extensief, bedacht om

met weinig onderhoud toch steeds een verzorgde indruk te geven. Bestaande bomen worden gevrijwaard, nieuwe inheemse bomen worden als bosplantsoen aangelegd, grasvelden worden als wilde bloemenweide beheerd, mogelijk door alternatieve beheersvormen zoals begrazing. De Abdijstraat wordt minder georganiseerd vanuit zijn verkeerskundige werking, maar meer opgezet als landweg waar de auto te gast is.

02.3 VERWEVENHEID VAN DE SITE MET DE GEMEENSCHAP

Vanuit de visie van de-stigmatisering van de geestelijke gezondheidszorg heeft het MCSJ er in het verleden steeds naar gestreefd om, letterlijk, muren te slopen en een open karakter ten aanzien van de omgeving te creëren. Anderzijds hebben sommige patiënten net nood aan een gesloten structuur. In het masterplan wordt een antwoord gegeven op deze dualiteit.

Om deze gelaagdheid aan openbaarheid en geborgenheid vorm te geven in het masterplan, stellen we voor om een onderscheid te maken in meer en minder kwetsbare patiënten. De meer kwetsbare patiënten willen we huisvesten op het meest geborgen deel van de site, ingebed in het groen. In de campusachtige setting van bebouwing worden de gebouwen als enclaves in de omgeving vorm gegeven. Een enclave betekend in de eerste plaats 'deel binnen het geheel', of nog beter 'geheel binnen het geheel'. Een enclave betekent stevast een eigenheid en identiteit binnen een groter, ruimer en complexer geheel. Een enclave

betekent daarmee altijd een verbijzondering. Enclaves hebben het vermogen gelijkaardig te zijn of net verscheiden. Open naar de omgeving indien dit vanuit het zorgprofiel aangewezen is, of net meer gesloten en geborgen. Enclaves hebben de mogelijkheid om ook in de tijd te transformeren naar meer open of nog meer gesloten. Daarmee biedt het thema 'enclave' uitgebreide mogelijkheden voor de ontwikkeling van een uitermate gelaagd, genuanceerd, gedifferentieerd en daarmee flexibel ontwikkelingsplan.

Deminderkwetsbarepatiëntenwillenwehuisvesten aan de meer 'stedelijke' kant van het terrein, aansluitend op het centrum van Munsterbilzen. In het vorige thema werd dit deel beschreven als 'gebouwd landschap'. De bebouwingsstructuur is opgezet vanuit een netwerk van 'semi' openbare ruimtes, doorwaadbaar en duidelijk onderdeel van de omliggende bouwblokkenstructuur, onderdeel van de gemeenschap. Geborgenheid wordt hier gevrijwaard door de bebouwing steeds

te organiseren rondom patio's welke als tuinen ontworpen zijn. In deze 'stedelijke' structuur van bebouwing wordt maximaal ingezet om functies te huisvesten welke een relatie aan kunnen gaan met de omliggende 'semi' openbare ruimte. Op deze locatie kunnen ook andere woonvormen met meer ambulante zorgbehoevende patiënten een plek krijgen.

Wij stellen voor de tuinmuur aan het Abdissenhuis ter hoogte van de Waterstraat te amoveren, zodoende dat het Abdissenhuis nog meer een plek krijgt aan de openbare ruimte en hierdoor ook daadwerkelijk het gezicht kan vormen van het MCSJ. Het Abdissenhuis, kasteel Edelhof, de Onze-Lieve-Vrouwhemelvaartkerk Munsterbilzen en de Remise New Style kunnen door deze ingreep een extra stimulans geven aan de attractiviteit en de levendigheid van het dorp Munsterbilzen.

afbraak

nieuwbouw

02.4 ONTSLUITING

Gemotoriseerd

Het ziekenhuis heeft momenteel twee grote parkings, één parking (90 tal voertuigen) voor bezoekers bij het binnenrijden van de Abdijstraat vanuit de Waterstraat en één grote parking (220 tal voertuigen) in de Appelboomgaardstraat. De parking in de Abdijstraat wordt gebruikt voor bezoekers, de andere parking is voor de medewerkers van het MCSJ. Bezoekers en personeel die met het openbaar vervoer komen, hebben een bushalte ter hoogte van de kerk. De belbus stopt in het midden van de Abdijstraat.

In het masterplan willen we de ontsluitingsstructuur voor gemotoriseerd verkeer op een andere manier organiseren zodoende de Abdijstraat te ontlasten. Wij stellen voor om het verkeer te leiden naar de plek waar momenteel het meest aantal parkeerplaatsen aanwezig zijn zodat deze meer efficiënt ingezet kunnen worden in het gebruik. Vanuit het zuiden willen wij het verkeer leiden naar de Wijngaardstraat en de Appelboomgaardstraat. Op de Wijngaardstraat, gekoppeld aan het zuidelijke deel van de site, wordt een eerste bezoekersparking georganiseerd voor een 40tal parkeerplaatsen. Een tweede bezoekersparking wordt georganiseerd op de kruising van de Abdijstraat en de Boomgaardstraat. Deze parking zal een 60 tal parkeerplekken huisvesten. Door deze ingreep in de ontsluitingsstructuur wordt het logisch om de grote parking aan de Appelboomgaardstraat te benutten als overloopparking mocht de bezoekersparking op piekmomenten volzet zijn. Door deze ingreep worden de gemotoriseerde verkeersstromen in de omgeving van de site gebundeld.

De logistieke ontsluiting van de site blijft georganiseerd zoals op heden. Zowel de keuken als de gebouwen van de technische dienst krijgen een directe verbinding met de rotonde aan de Waterstraat, Wijngaardstraat, Munsterbilzenstraat. Aan het logistieke hof worden een aantal parkeerplaatsen voorzien voor het personeel.

Om de functionaliteit van het Abdissenhuis voldoende kansen te geven, worden een zeer beperkt aantal openbare kort parkeerplaatsen voorzien bij het gebouw.

Interne ontsluiting

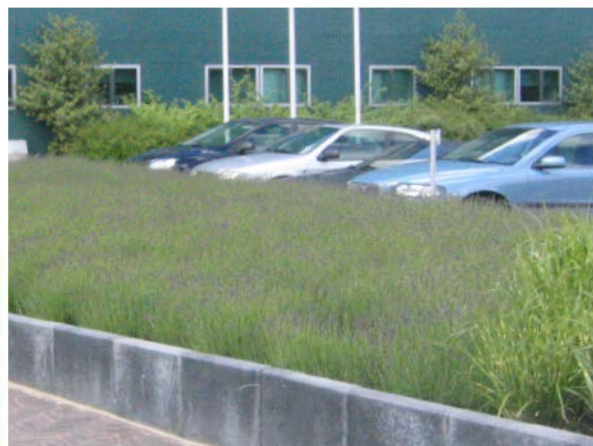
Door het herorganiseren van de site en het herclusteren van bebouwing wordt de site efficiënt te ontsluiten. Eén duidelijk georganiseerde verbinding vanuit het zuiden met de technische dienst en de keuken, via het ontvangstgebouw naar het noorden met het bestaande K-delta gebouw organiseert de volledige interne logistiek. Daar waar de Abdijstraat deze logistieke verbinding doorkruist, wordt in het masterplan een plein vorm gegeven.

circulatie extern

circulatie intern

02.5 DE BEBOUWINGSKORREL

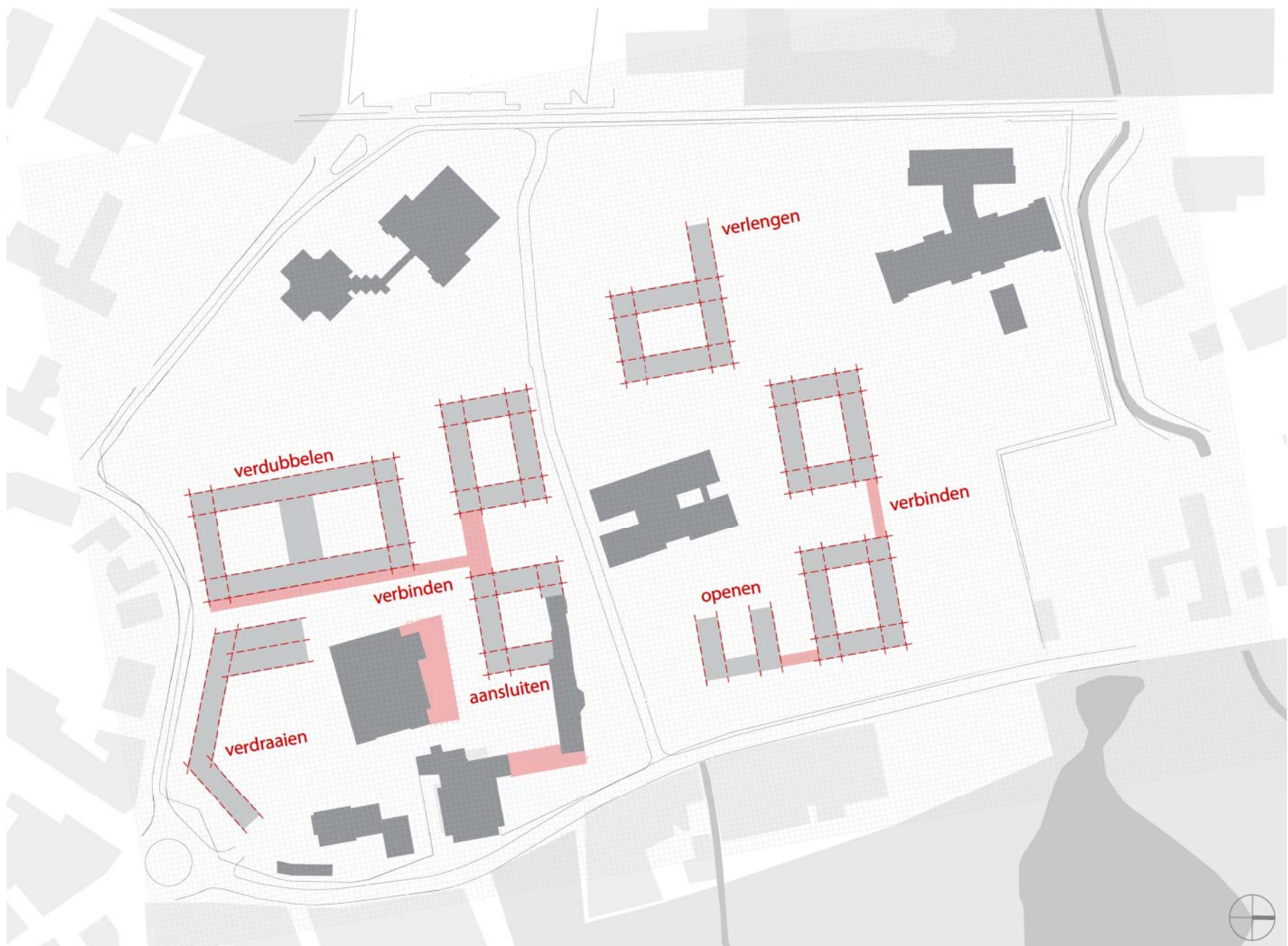
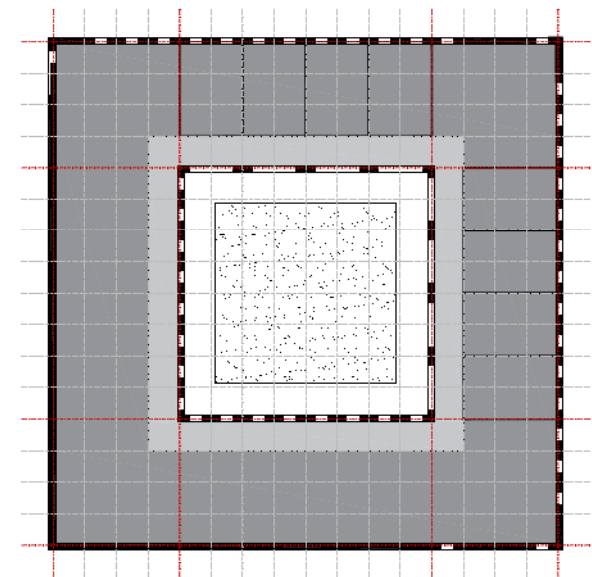
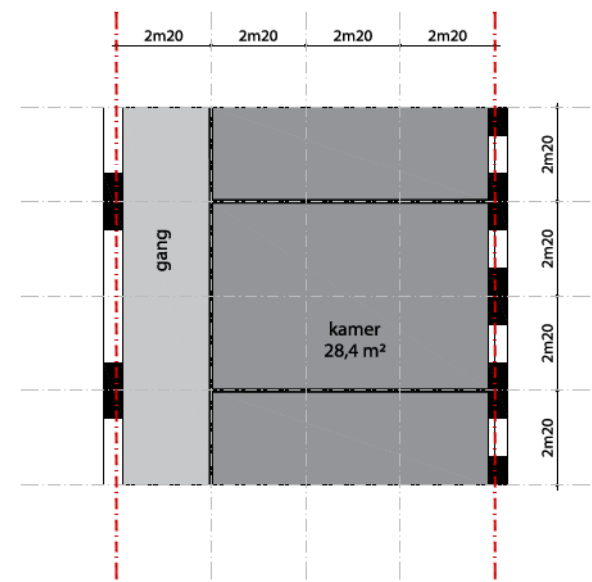
Flexibiliteit

Bouwen met bekommernis voor intensief ruimtegebruik en flexibiliteit is naar onze mening ook het maken van 'intelligente ruines', het concipiëren van structuren en bouwsels waarin de tijd zit ingebouwd. Bouwen is niet het optrekken van versteende programma's van eisen. De tijd speelt zich immers af in de gebouwen en niet omgekeerd. Bestemmingen, gebruiken, veranderen voortdurend. De zorgsector is te wispelturig en te veranderlijk om te worden vastgelegd in programma's. Wat we met zekerheid weten, is dat we die verandering niet onmogelijk mag maken. Wij willen geen programma van eisen verstenen, maar kunnen hooguit proberen gebouwen geschikt te maken voor veranderlijk gebruik.

Datonsinzien dewerkelijkeessentievanduurzaam bouwen. Niet zozeer het duurzaam bouwen in de zin van het bijna modieuze milieubewust / bio-ecologisch bouwen maar wel het integraal concept van het 'tijdsvast' en 'tijdsbestendig' en dus op 'lange-termijn' bedenken en construeren. Duurzaamheid is de opdracht van bouwheren/ opdrachtgevers. Duurzaamheid is de opdracht van

gemeenten en beleidsmakers. Duurzaamheid is de opdracht van de stedenbouwers, de architecten en het hele ontwerpteam, welke voor zeer lange duur de stedenbouwkundige foot-print en het casco+gevels van de gebouwen vastleggen. Installaties, uitrustingen, functionele indelingen en afwerkingen zijn daar deel van maar gradueel van kortere levensduur.

De kleinste korrel om het masterplan op te zetten is een rastereenheid van 2m20 x 2m20. 4m40 x 6m60 vormt een integraal toegankelijke verblijfsruimte, 2m20 een aangename en luchtige gang. Een zorgzaamheid hebben we opgezet vanuit een kleine groep van 8 kamers, koppelbaar tot 16 en in nachtsituatie zelfs tot 32. Hierdoor ontstaat een bebouwingskorrel welke wij beschouwen als functioneel voor de huidige opdracht, ons alibi om te bouwen. Maar meer nog, ontstaat een generieke gebouwopzet, gemaakt om flexibel aanpasbaar te zijn zowel in functie als in gebruik. Gebouwd als 'intelligente ruïne', bedacht om een toekomst te kunnen huisvesten die altijd anders zal zijn dan degene die we nu bedenken.

Groei en krimp

Het Masterplan zet in op tijdsbestendigheid. Het plan heeft géén tijdelijk karakter, maar moet eeuwig overeind blijven. Deze tijdsbestendigheid kent twee aspecten.

Ten eerste moet het Masterplan als 'beleidsdocument' tijdsbestendig zijn. Het Masterplan levert de ruimtelijk functionele kaders en de belangrijke stedenbouwkundige denklijnen voor de lange termijn. Het Masterplan levert de randvoorwaarden waarbinnen toekomstige en

opeenvolgende architectonische ontwikkelingen hun plaats kunnen krijgen. Het denkpatroon blijft hierbij voortdurend overeind. Het Masterplan kan daarom niet teveel details bevatten. Het Masterplan moet zekerheden bieden, maar tegelijkertijd ook voldoende vrijheidsmarges waarborgen om toekomstige ontwikkelingen en/of wijzigende inzichten adequaat in te kunnen passen.

Ten tweede beoogt het Masterplan een – uiteindelijk gebouwde - stedenbouwkundige structuur, die

de tijd kan doorstaan. In het masterplan is ruimte gemaakt om programmatische groei en krimp een plek te geven, zonder in te boeten aan de ruimtelijke en organisatorische opbouw van het masterplan. Het moet gaan om stedenbouwkundige structuren die vooral de onbekende en onverwachte toekomst niet onmogelijk maken.

groei

krimp

02.6 PROGRAMMATISCHE ORGANISATIE

Bij de organisatie van de campus staat de kleine leefgroep centraal. Vanuit deze leefgroep is het masterplan verfijnd en aangescherpt. We geloven in een flexibel model met zowel plaats voor de huidige als de toekomstige bezetting, wat de samenstelling van het patiëntenbestand ook mag zijn. We zijn ervan overtuigd dat doorgedreven flexibiliteit dé sleutel is in een sterk veranderend zorgstrategisch landschap.

In deze flexibiliteit is uiteraard aandacht voor een zeer gespecialiseerde zorg per type patiënt, maar we trachten de infrastructuur op zo'n manier in te vullen dat afdelingen op gemakkelijke wijze kunnen evolueren.

Elke kamer wordt hierom op een ruime, rolstoeltoegankelijke korrel ontworpen. Kamers worden over de gehele campus georganiseerd in leefgroepen van 8 personen maar deze leefgroepen worden gekoppeld zodat een werking voor 6, 10, 12 of meer personen eveneens mogelijk blijft. Dit verhoogt voor de patiënt het kleinschalige huiselijke gevoel maar blijft het psychiatrisch ziekenhuis haar logistieke en organisatorische werking gemakkelijk behouden.

In principe worden telkens 2 leefgroepen aan

elkaar gekoppeld in een gebouw met 2 bouwlagen. Hierdoor leven telkens 32 patiënten samen in 4 leefgroepen van 8. De gebouwen worden onderling ook nog eens fysiek met elkaar verbonden. Hierdoor ontstaat niet alleen verticale uitwisselbaarheid van personeel en patiënten, maar ook horizontaal. Deze ingrepen zorgen er tevens voor dat het personeel ook 's nachts gemakkelijk kan worden ingezet.

We werken met afzonderlijke paviljoenen wat opnieuw flexibiliteit behelst. Hierdoor kunnen de gebouwen op zich flexibel worden ingezet wanneer de zorgvraag wijzigt (afstoten – verbouwen – bijbouwen).

In combinatie met de algemene opsplitsing van de campus, waarbij het Noordelijk gedeelte wordt voorbehouden voor patiënten met een zwaar zorgprofiel, en het Zuidelijk gedeelte voor mensen met een grotere nood aan (her-)integratie, zijn we ervan overtuigd dat we een goed antwoord bieden op zowel de noden van vandaag, als deze op middellange en lange termijn.

Organisatie

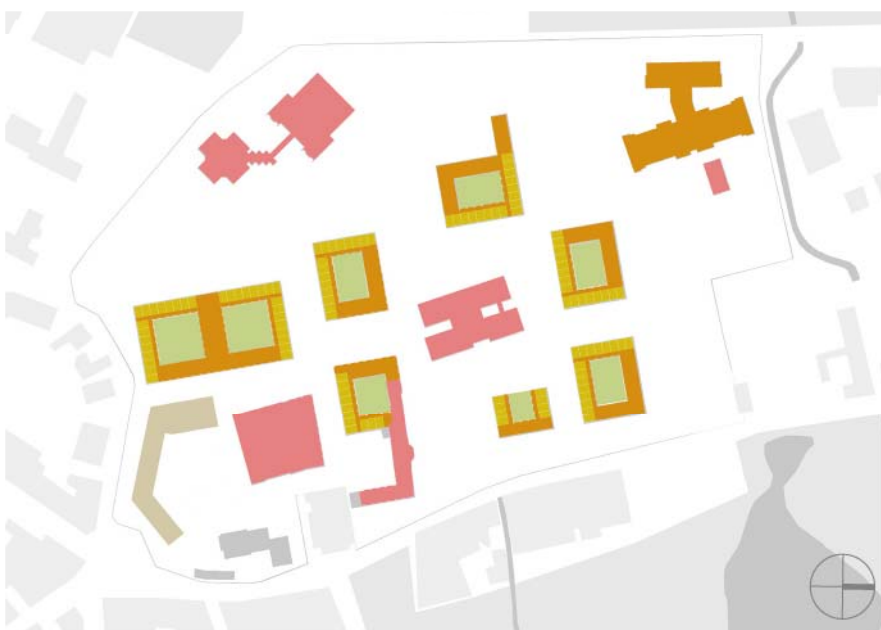
In het organisatorisch schema van de site worden in hoofdzaak vier type functies opgenomen.

De bedienende functies. Dit zijn de primaire functies, de ruimtes waar patiënten verblijven en zich thuis voelen. De kamers, afdelingen woonkamers en gangen.

De dienende functies. Om patiënten zich ook daadwerkelijk thuis te laten voelen en zich te kunnen laten concentreren op genezing zijn een groot aantal dienende functies noodzakelijk: bergingen, toiletruimtes, technische ruimtes, ... Alle functies welke inherent zijn aan het verstrekken van de zorg op de campus.

De buitenruimtes. Zoals reeds aangegeven hebben we in het ontwerp maximaal getracht om zoveel mogelijk patiënten een directe toegang te verlenen tot een volwaardige buitenruimte. In de organisatie hebben we deze directe relatie ook op de verdieping maximaal benut door middel van het gebruik van natuurlijke taluds.

De aanleunende functies. Diagonaal over de site zijn de bestaande en goed functionerende aanleunende functies georganiseerd. Deze functies zijn de centrale keuken, het centraal onthaal, de centrale werkplaats, enz.

programma niveau 0

programma niveau 1

02.7 FASERING

De uitvoering van het masterplan voor MCSJ vergt een lange tijd. Het gaat om een omvangrijk en complex plangebied. De complexiteit wordt veroorzaakt door de ingewikkelde puzzel naar herhuisvesting van aanwezige patiënten, vrij maken van de minst bruikbare gebouwen, tijdelijke huisvesting van afdelingen, sloopwerkzaamheden, archeologisch onderzoek, ... Voor realisatie van verschillende nieuwe gebouwen en aansluitende open ruimte is het noodzakelijk dat bestaande gebouwen worden gesloopt. De verplaatsingen die hierdoor noodzakelijk zijn, betekenen dat de bouw van de ene ontwikkeling niet kan starten voordat de andere is opgeleverd. Tot slot moet rekening worden gehouden met het functioneren

van het MCSJ tijdens de bouwwerkzaamheden. Het centrum moet bereikbaar zijn voor bezoekers, bewoners en leveranciers, eventueel door middel van tijdelijke voorzieningen.

De doorlooptijd van het Masterplan beslaat een periode van vele jaren. Deze periode is enerzijds nodig voor het verantwoord uitwerken van de te realiseren gebouwen. Sommige onderdelen zijn ook van elkaar afhankelijk. Anderzijds is de doorlooptijd noodzakelijk voor een behoorlijk functioneren van het bestaande MCSJ en het zoveel mogelijk beperken van de overlast. Bij de keuzen in de fasering is het tegelijkertijd van belang dat de sleutelprojecten snel kunnen worden opgepakt.

De fasering valt dus uiteen in twee opgaven:

- de fasering van bouwprojecten en aansluitende open ruimte;
- gebiedsbeheersing binnen de bouwperiode (garanderen bereikbaarheid, (tijdelijk) parkeren, tijdelijke voorzieningen en bouwlogistiek).

1. nieuwbouw op een deel van de bestaande parking, ruimte voor herhuisvesting;
2. afbraak leegstaande gebouwen, ontwikkeling groene buffer richting afdeling kind/jeugd;
3. nieuwbouw om residentiële patiënten te herhuisvesten, en ondersteunende lokalen te plaatsen;
4. afbraak meest zuidelijke bebouwing;
5. nieuwbouw geriatrie, en ruimte voor ontwikkeling van aanvullende woonvormen (al dan niet door externe partij);
6. afbraak daghospitalisatie en geriatrie;
7. renovatie abdissenhuis, nieuwbouw aansluitende bebouwing richting de kerk en cafetaria, mogelijk ontwikkeling van nieuw zorgblok;
8. afbraak MTC (herhuisvesting in abdissenhuis);
9. nieuwbouw cluster voor meer beschutte zorg;
10. afbraak noordelijk blok.

- 1. Abdijstraat
- 2. Bezoekersparking
- 3. Personeelsparking
- 4. Logistieke zone
- 5. Luifel
- 6. REVA
- 7. Keuken
- 8. Centraal magazijn
- 9. Onthaal
- 10. Kinder- en jeugdafdeling
- 11. Dagziekenhuis
- 12. Cafeteria
- 13. Dokters - Kine - ECT
- 14. Vrijtijdsbesteding
- 15. Stille ruimte - Centrale winkel
- 16. Afdeling
- 17. Beschut wonen

03. ARCHITECTONISCHE COMPOSITIEONDERDELEN

De doelstelling van het masterplan om de ruimtelijke en functionele kwaliteit van het MCSJ te verbeteren wordt mede bepaald door het latere architectonische ontwerp van deelprojecten. Om deze doelstelling te bereiken en daarmee het masterplan vorm te geven is het belangrijk om een toetsingskader te hebben voor toekomstige ontwikkelingen. De kwaliteit van het proces en de daaruit voortkomende producten op het niveau van de deelopdrachten heeft met name betrekking op het architectonisch ontwerp en de inrichtingsplannen voor de openbare ruimte.

Architectonische compositie

Om de beoordeling van de architectonische compositie van afzonderlijke bouwplannen mee te ondersteunen stelt het team voor om de opmaker van het masterplan de rol van superviserend architect mee te geven.

In samenspraak met de opdrachtgever zou de superviserendarchitectenauteur van het masterplan mee de samenhang tussen de verschillende architectonische deelopdrachten kunnen bewaken. De architectonische compositieonderdelen zouden wat ons betreft onderdeel moeten zijn van het masterplan. Hiervoor hebben we in de bundel een aanzet gemaakt voor een beeldkwaliteitsplan richtinggevend voor architecten en ontwerpers. Wat betreft de inpassing van beeldende kunst in het MCSJ zijn ook enkele voorstellen gedaan (moeten

we dan ook daadwerkelijk doen en de meerwaarde hiervan uitleggen).

03.1 EENHEID EN DIFFERENTIATIE

Differentiatie in de architectuur is zeer zeker een pertinent ontwerpthema binnen het Masterplan, echter op zeer genuanceerde en voorzichtige wijze. Immers eenheid en herkenbaarheid van de 'plek' als geheel is evengoed een ontwerpthema. Wij denken niet dat het slim is te streven naar breuken tussen de verschillende bouwprojecten maar wel naar de verschillen binnen de eenheid. Evenwicht is het sleutelwoord. Het gaat om verschillend zijn, maar tegelijkertijd toch familie zijn van elkaar. Het gaat om 'hetzelfde' steeds 'anders'. De differentiatie is al ingezet met het masterplan waarin diverse gebouwen van verschillende korrel (breedte), schaal en maat 'gegroepeerd zijn rond' en 'vorm geven aan' van elkaar verschillende open ruimte. De verdere architecturale uitwerking van de verschillende gebouwen moet de differentiatie zeker ondersteunen.

03.2 VOET/LIJF/KOP

In het plan wordt een horizontale geleding vooropgesteld. De architecturale uitwerking van elk der afzonderlijke gebouwen/bouwonderdelen kent de horizontale, traditionele en archetypische structuur van voet, lijf en kop [hoewel de gebouwen slechts 2 bouwlagen hoog zijn, is het systeem

van "zich in de grond te wortelen" en "een pet te dragen" een verwijzing naar de lokale Vlaamse bouwcultuur.] . De wijze waarop de diverse gebouwen in de openbare ruimte staan (plintlaag), de body (middendeel) van het gebouw en de beëindiging (kroonlijst/kap enzovoorts) willen wij expliciet dan wel genuanceerd duidelijk leesbaar en herkenbaar uitwerken in de verschillende ontwerpen. Deze geleding kan op velerlei wijzen tot stand gebracht worden: materiaalgebruik, metselwerkverbanden, detailleringen, raamritmes, toegevoegde elementen, et cetera.

dakkappen

Er wordt expliciet gekozen voor kappen. Dakkappen dienen een meervoudig doel: de aansluiting bij het historisch referentiekader, namelijk een omgeving waarin kappen wezenlijk onderdeel zijn van de bebouwingstypologie van Munsterbilzen en aansluiting zoeken bij de historische archetypische elementen van de abdijsite, ontstaansgeschiedenis van de plek. Dakkappen helpen bij de archetypische beëindiging van de individuele bouwvolumes en bieden daarmee de ondersteuning van volumewerking binnen de globale planopzet. De dakkappen bieden ruimte voor andere functies in de toplaat zoals technische ruimten, opslag, liftopbouwen, schoorstenen of koelmachines, zodoende dat het maken van kelders onder de bebouwing niet noodzakelijk is.

03.3 BUITENRUIMTE

Het is voor ons een belangrijke uitdaging geweest in het ontwerp te zoeken naar een manier om zoveel mogelijk patiënten directe toegang te geven tot een volwaardige buitenruimte in de vorm van een tuin. Om dit te bewerkstelligen hebben we in het zuidelijke deel van de site getracht om de leefgroepen welke zich op de verdieping bevinden toegang te geven aan een volwaardig dakterras. Geen verharde rokersplek op een houten vlonder, maar een intensief groendak waar ruimte is voor planten, heesters en kleine bomen.

In het noordelijke deel van de site worden de gebouwen door middel van grondverzet half 'ingegraven'. De technische lokalen en ruimtes op de begane grond welke minder directe nood hebben aan tweezijdig licht kunnen georganiseerd worden in de meer donkere delen van het gebouw, de kamers, woonkamers en gangen blijven uiteraard op beide verdiepingen georganiseerd aan de gevel. De leefgroepen op begane grond hebben hierdoor direct toegang tot de tuin welke ze omgeven en de leefgroepen op de verdieping hebben de mogelijkheid om een tuin te benutten gelegen op de kroon van het talud. De tuin op de begane grond is de meest omsloten en kan toebedeeld worden aan de leefgroepen welke deze geborgenheid het meest nodig hebben. De tuin van de leefgroepen op de verdieping is weliswaar meer toegankelijk, maar door het hoogteverschil toch voldoende afgeschermd om privacy te waarborgen.

13

03.4 MATERIAAL EN DETAIL

Het algemeen motto ten aanzien van materiaalgebruik is 'hoe minder (verschillend) materiaal, hoe beter'. Baksteen is 'dragend' materiaal met betrekking tot de vormgeving van het MCSJ. Dit in de eerste plaats opnieuw als aansluiting van het masterplan op de historische context. De keuze voor één gevelmateriaal versterkt de eenheid binnen de gehele planopzet. Hierdoor kunnen weloverwogen kleur-, textuur- en formaatverschillen, verschillen in metselwerkverbanden en/of de specifieke detaillering van het metselwerk, de genuanceerde differentiatie tussen de gebouwen bewerkstelligen.

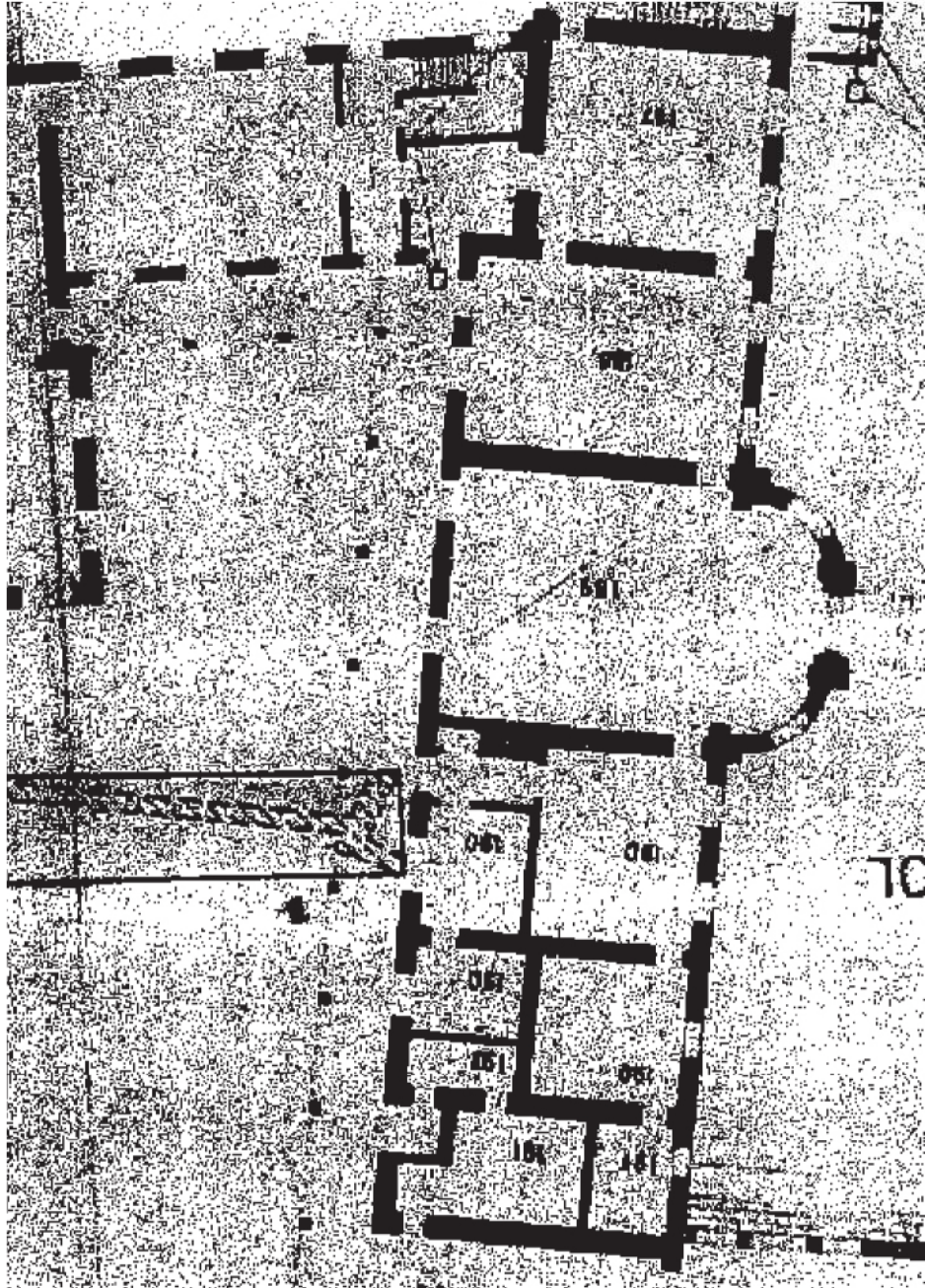
In afwijking van het thema 'baksteen' kan op bepaalde punten in het plangebied alternatief gevelmateriaal worden toegepast. Alternatieve gevelmaterialen zijn bijvoorbeeld beton en natuursteen. Groen begroeide gevels met wingerd od kunnen de verscheidenheid en het specifieke karakter van een wooneenheid versterken. Deze materialen kunnen slechts in ondergeschikte mate worden toegepast. Steeds moeten specifieke argumenten ten grondslag liggen aan de afwijking.

Voor de raamkozijnen kunnen hout, aluminium of een combinatie worden toegepast. De totale detaillering van het raamkozijn behoeft echter bijzondere aandacht, te beginnen met de detaillering van het metselwerk rondom, de aansluiting van het kozijn op het metselwerk, de positionering, de montage van de doorvalbeveiligingen en de profielmaat van de kozijnen. Balkonhekken kunnen van staal, aluminium en/of van glas zijn.

Voor de daken wordt gebruik gemaakt van zink of leien. Platte daken worden steeds voorzien van een extensief groendak of worden ingezet als buitenruimte in de vorm van intensieve groendaken.

In het algemeen betreft de keuze duurzame en hoogwaardige materialen die mooi en geleidelijk verouderen. Materialen die weinig onderhoud vragen. De materialen worden in principe in hun 'natuurlijke' verschijningsvorm toegepast.

4. ABDISSENHUIS

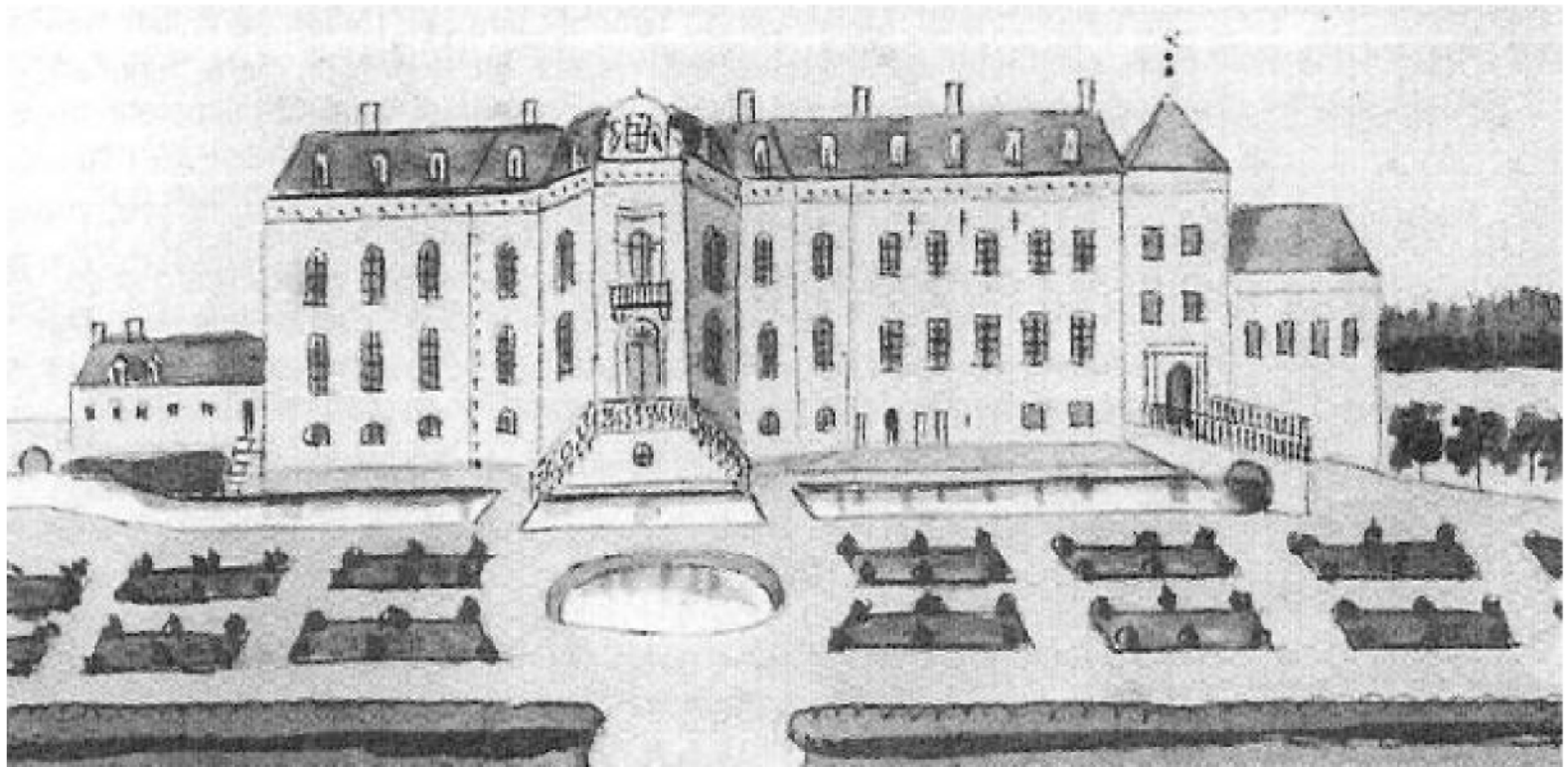
Het abdissenhuis is naast de 18de eeuwse meisjesschool het enige gebouw dat van het voormalige abdijcomplex overblijft. De prestigieuze abdisresidentie werd gebouwd tussen 1755 en 1759 volgens de plannen van de Akense architect Johan Joseph Couven. Het gebouw werd opgetrokken in een Luikse Lodewijk XV-stijl.

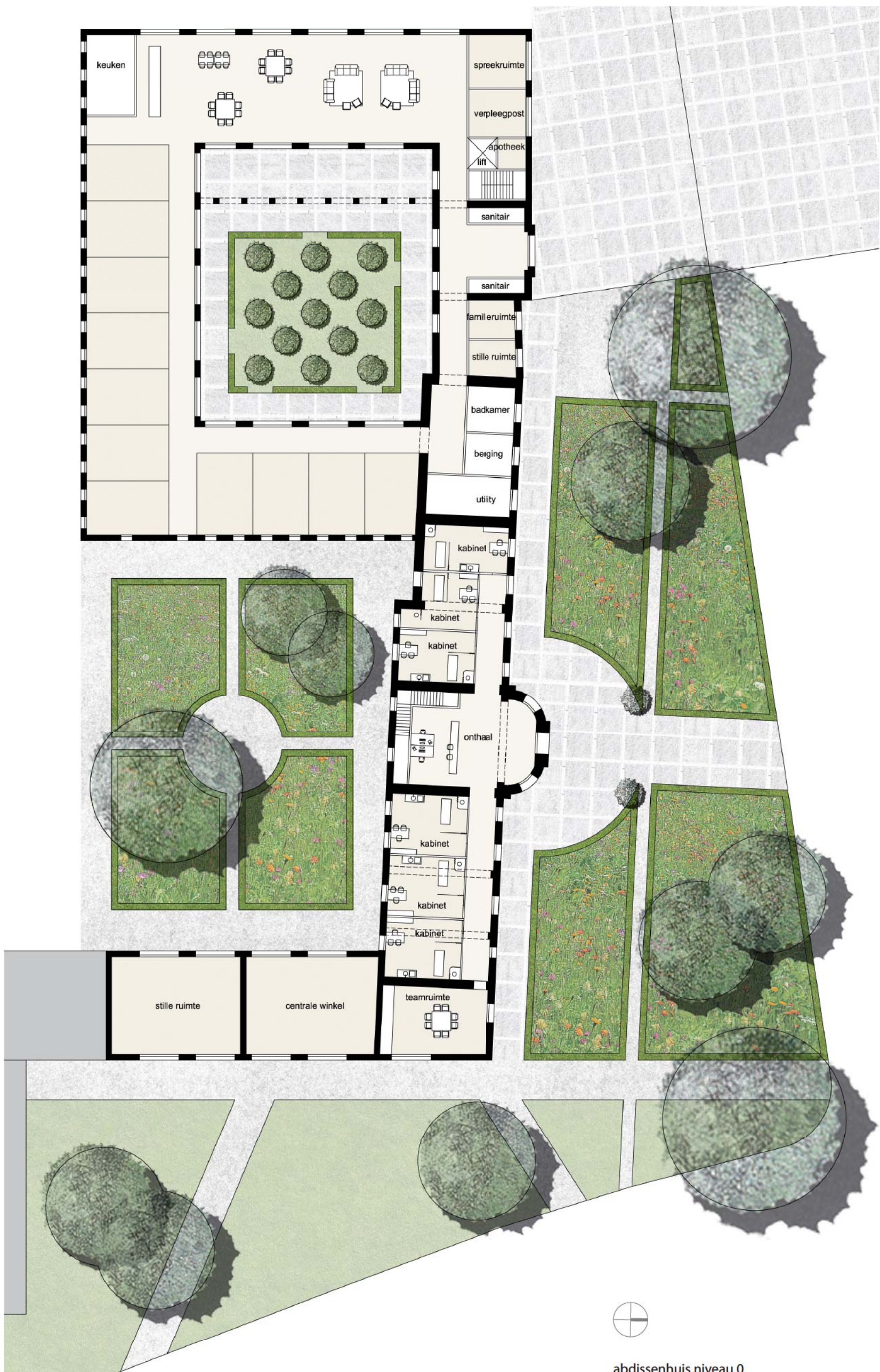
Intelligent casco

Het abdissenhuis is een proefstuk met betrekking tot onze zienswijze omtrent het bouwen van intelligente casco's. Bouwen is ons inziens niet het optrekken van versteende programma's van eisen. De tijd speelt zich immers af in de gebouwen en niet omgekeerd. Bestemmingen, gebruiken, veranderen voortdurend. Ook de bestemming en het gebruik van het abdissenhuis is toe aan vernieuwing. Maar waarom zouden we het gebouw niet amoveren en vervangen door een nieuwe gebouwde structuur?

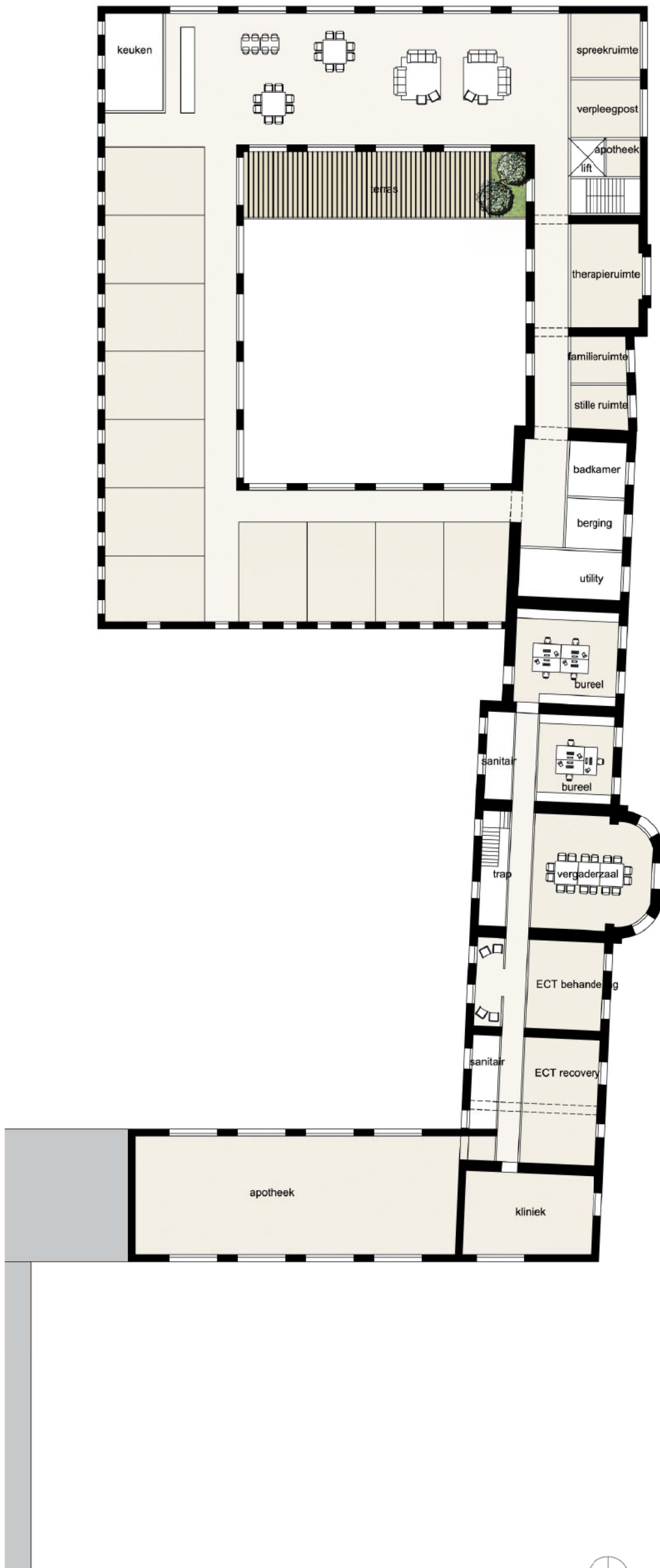
Een dierbaar gebouw

Ons inziens bestaat er naast de reeds beschreven werkelijke essentie van duurzaamheid (gebouwen geschikt maken voor veranderlijk gebruik) nog een tweede essentiële vorm van duurzaamheid, namelijk dierbaarheid. Het abdissenhuis is een zorgvuldig en liefdevol ontworpen geheel, die de logica van het gebouw aanschouwelijk maakt en tot op het detailniveau tot een respectvolle omgang uitnodigt. Een vaststelling is immers dat Munsterbilzen (zoals elk dorp en elke stad) voor het overgrote deel bestaat uit 'banaliteit' in de zin van terughoudendheid, neutraliteit. Slechts een aantal markante gebouwen, tekenen zich af en zijn nadrukkelijk aanwezig. Deze gebouwen zijn de dragers van de identiteit van het dorp en de plek waar ze gebouwd werden. Een dierbare omgang met deze gebouwen is zeker op zijn plaats.

abdissenhuis niveau 0

abdissenhuis niveau 1

4.1 STRATEGIE

Wij stellen voor om het abdissenhuis opnieuw in te bouwen, onderdeel te laten worden van een groter gebouwencomplex wat het altijd geweest is. Rondom een nieuw te maken binnentuin willen we een zorgunit clusteren met een inkom in de voorgevel, ter hoogte van de imposante inkomdeur. De meer technische delen van de zorgcluster kunnen we inpassen in het oude gebouw, de verblijfsruimten en kamers, welke meer gebonden zijn aan minimale maatvoering, willen we voorzien in de nieuw te bouwen vleugel. Deze zorgcluster herhalen we op de verdieping, zodat 22 patiënten de mogelijkheid krijgen gehuisvest te worden in en tegen dit imposante gebouw.

In het meest prominente deel van het gebouw, gekoppeld aan de erker, stellen we voor om de inkom te situeren van een dokters/kinesisten praktijk. Een centraal onthaal met backoffice, zes consultatieruimten en een teamruimte biedt de mogelijkheid om de begane grond van dit deel van het abdissenhuis een nieuwe bestemming te geven. Op de verdieping willen we een beperkt aantal kantoorruimtes opnemen, een grote vergaderzaal in de majestueuze stervormige ruimte bij de erker en de behandelruimtes voor ECT.

In een nieuw te bouwen vleugel tussen de Onze-Lieve-Vrouwhemelvaartkerk en het abdissenhuis hebben we ruimte voorzien voor een stille ruimte, gekoppeld aan een tuin in de directe omgeving van de kerk, en een centrale winkel, waar werkstukken welke patiënten gemaakt hebben, verkocht kunnen worden. Op de verdieping van deze vleugel hebben we momenteel de centrale apotheek gepland.

In het masterplan wordt ruimte voorzien om voor het gebouw een nieuwe tuin aan te leggen die het gebouw de standing en allure geeft welke het verdient.

5. INTELLIGENT CASCO

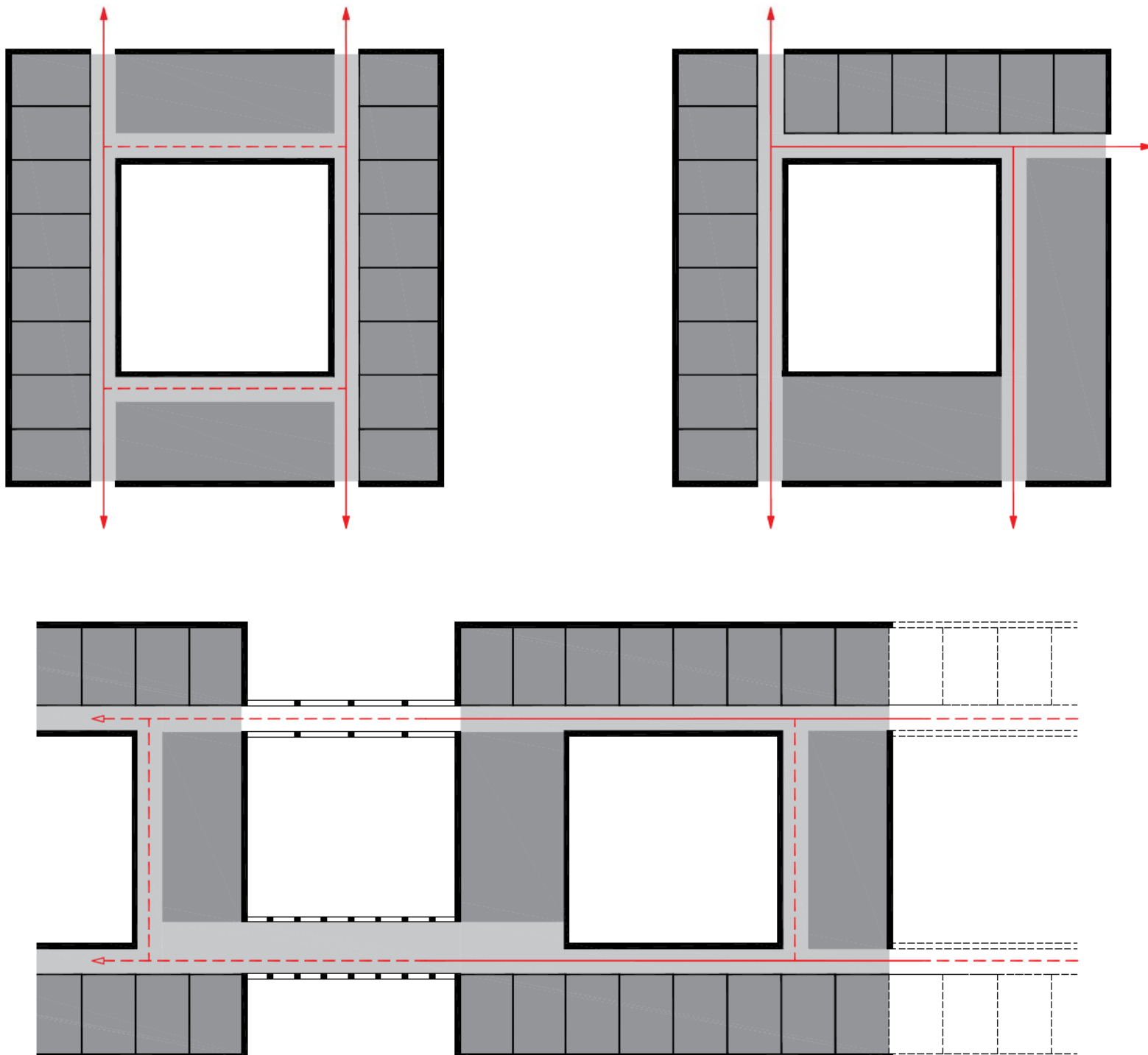
Intelligente ruïne

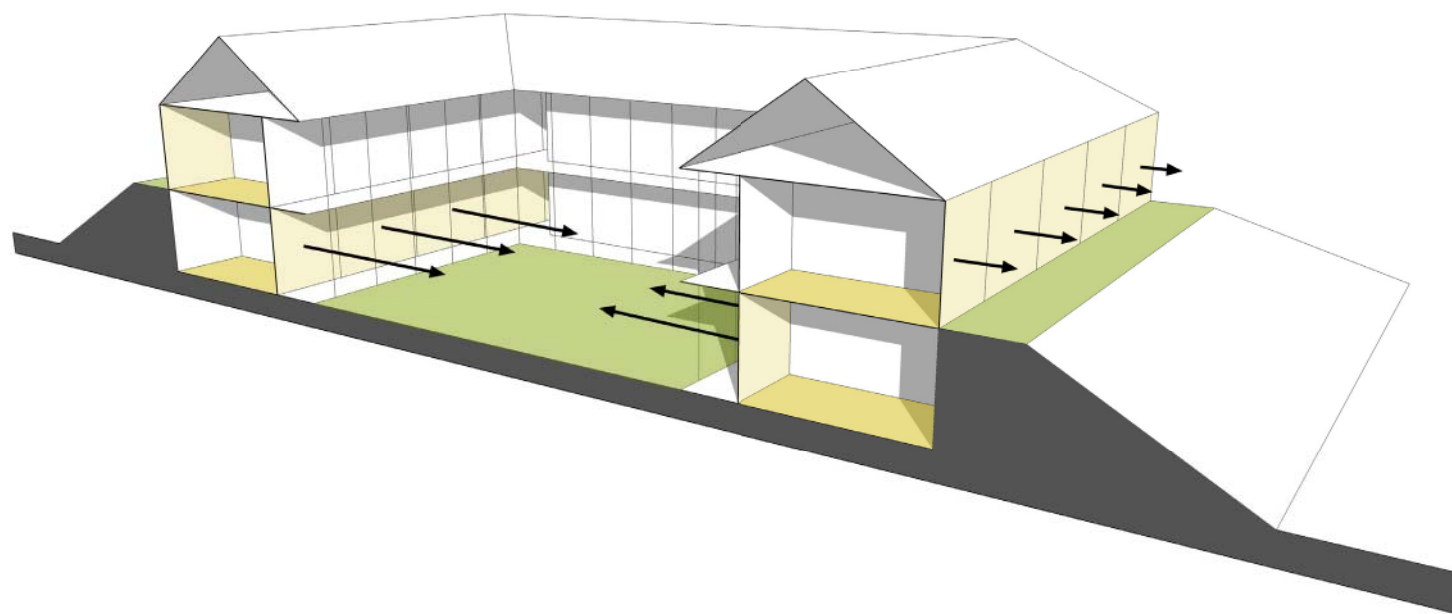
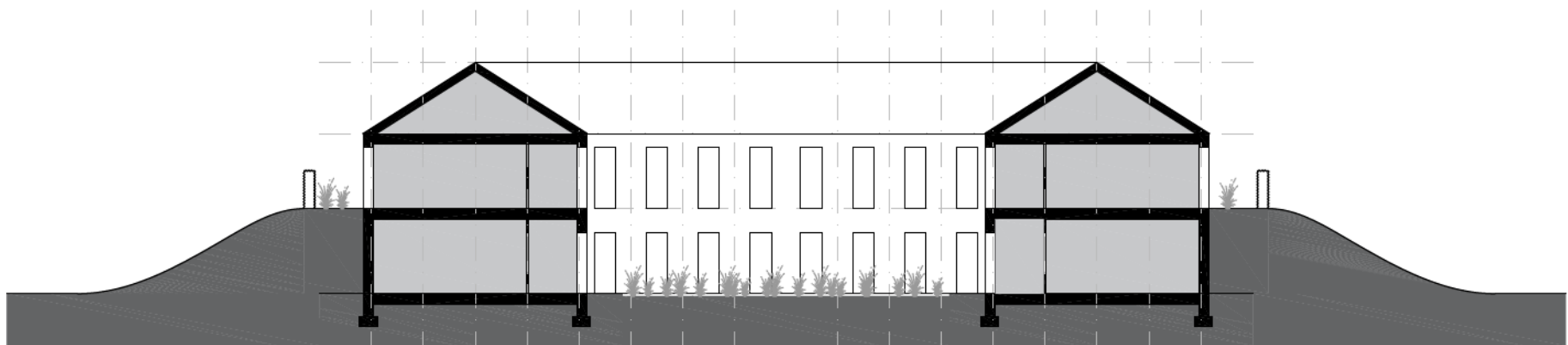
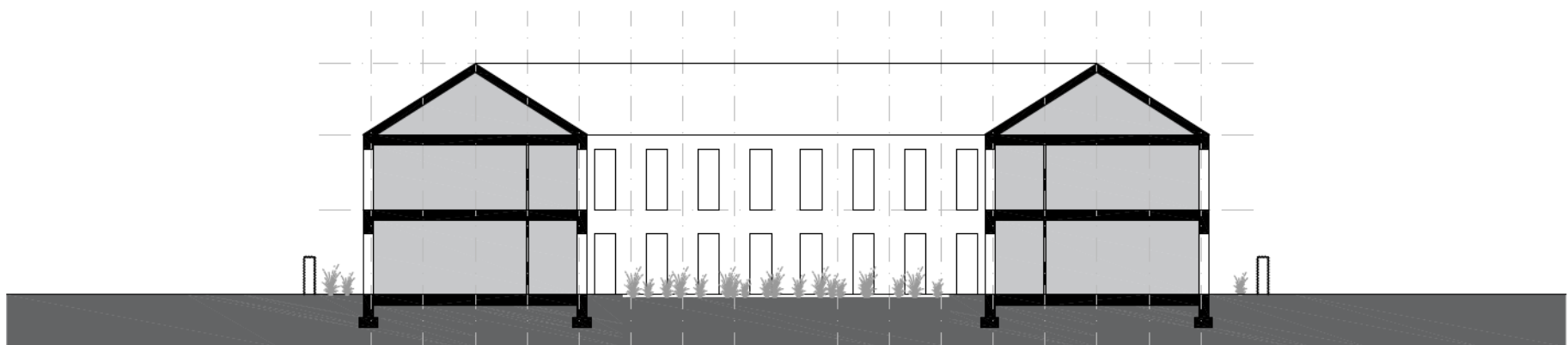
Duurzame gebouwen zijn ontworpen voor onvoorspelbare gebeurtenissen. Duurzame gebouwen zijn gemaakt om te veranderen. Om te kunnen blijven duren, omwille van de voortzetting, moet verandering erin ingebouwd zitten. De verandering houdt het onveranderbare in stand. Veranderbaarheid als opgave zal de ruimtelijke kwaliteit van het project mede bepalen.

Het cultureel duurzame, bestemd voor een zeer lang gebruik, is de locatie, de plek, de footprint en het casco, de draagstructuur, de gevels. Het casco, als intelligente ruïne, is de sleutel tot duurzame gebouwen.

18

Het ordenende principe

De basis vormt een bouwraaster van 2m20 in beide richtingen. De kleinste ordenende ruimte in dit raster vormt een integraal toegankelijke patiëntenkamer van 2x 2m20 op 3x 2m20. De gebouwvleugels krijgen een breedte van 8m80 of 4x 2m20 waardoor een vrije overspanning gemaakt kan worden van buitengevel tot binnengevel.

De opzet van de gevels volgt deze bouwlogica. De gevels zijn allen als dragende gevels opgezet. De ramen zijn ontworpen als openingen in een doorlopend vlak, gerelateerd aan het ordenende bouwraaster. Raamproportie, fijndetaillering en weloverwogen baksteentextuurverschillen zijn de architectonische compositieonderdelen om een gewogen diversiteit binnen de eenheid te bewerkstelligen.

Een integraal ontwerp

Door het heldere en ordenende principe van een bouwraaster te hanteren bij het opzetten van de gebouwstructuur, is het mogelijk om een integrale en eenvoudige afstemming te verkrijgen tussen architectuur, constructie, bouwphysica en technieken. Hoe beter de kwaliteit van de structuur, de constructie, de materialen, de isolatie, kortom hoe beter de kwaliteit van het gebouw als geheel, hoe kleiner de onderhoudslast, hoe groter de meerwaarde in de tijd en hoe groter de accommodatiecapaciteit ervan.

6. NIEUWBOUW BLOK B

Benadering vanuit het oogpunt van de Patiënt

De afdelingen stappen af van de traditionele instituutsfeer en benaderen zo veel mogelijk de kleinschalige thuissituatie. De werking in kleine leefgroepen van 8 personen zoekt eerder toenadering bij gezinsgrootte en minder bij een grote groepswerking.

Het archetype van de rijwoning in de straat, met inkomhal, woonkamer, keuken en zicht op de tuin, met vervolgens de slaapvertrekken wordt gehanteerd. Het is in die volgorde dat men de afdeling betreedt.

Men maakt de wandeling van publiek (straat) naar semipubliek (leefruimte) naar privaat (de patiëntenkamer). We benaderen de leefruimtes dus niet via lange gangen, maar rechtstreeks, zoals in een huis.

De leefruimte met keuken, als kloppend hart van de werking van de leefgroep staat volledig centraal. De utilitaire functies zijn aanwezig en gemakkelijk bereikbaar, maar worden niet prominent of panoptisch opgesteld. Dit moet helpen om de huiselijke, warme sfeer optimaal te benaderen. De patiënt moet zich zo veel mogelijk thuis voelen. De leefgroepen op zich zijn koppelbaar, maar de beleving vanuit het oogpunt van de patiënt is deze van een kleine groep.

We organiseren tevens verschillende ruimtes

waar patiënten zich kunnen terugtrekken. Voor patiënten die nood hebben aan meer rust zijn er de afzonderlijke patiëntenkamers, afzonderlijke therapielokalen maar ook spreekruimtes, zithoekjes en prikkelarme ruimtes.

Natuurlijk licht en zicht op de omgeving maken volwaardig deel uit van de leefomgeving. De beleving van de seizoenen, de wind en de neerslag oriëntatie en ruimtebesef geeft aan de patiënt. Alle leefgroepen op de gelijkvloerse verdieping hebben toegang tot een afgesloten, veilige en private binnentuin. De leefgroepen op de eerste verdiepingen hebben ofwel toegang tot een groot terras, ofwel tot een afgesloten tuin, rechtstreeks en traploos toegankelijk. De tuinen worden hier als het ware opgetrokken tot het niveau van de eerste verdieping. Dit moet opnieuw het kleinschalig gevoel in de hand werken.

Materiaal en kleurgebruik wordt warm maar sober en prikkelarm gehouden en wordt in de voorontwerpfase uitgebreid besproken en vastgelegd.

Benadering vanuit het oogpunt van het verplegend personeel

Hoewel de huiselijke sfeer optimaal deel uitmaakt van het concept, wordt er tevens op een zeer

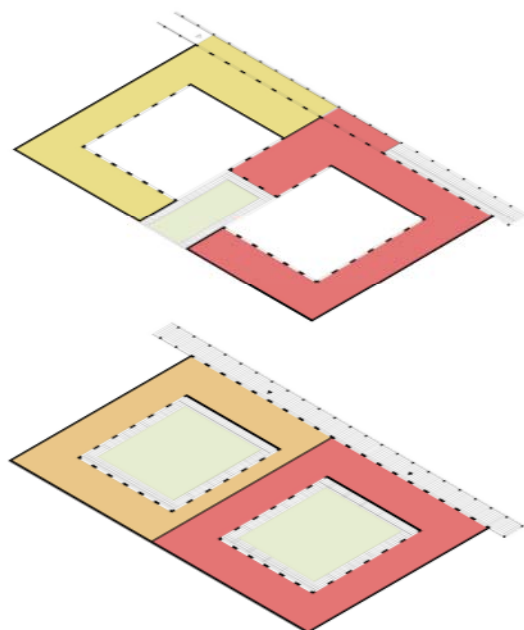
doorgedreven manier rekening gehouden met het comfort van het verplegend personeel.

De afdelingen worden op logistiek vlak per 2 leefgroepen georganiseerd. Verpleegpost, utilities, badkamers, spreekruimtes en therapieruimtes worden gemeenschappelijk gebruikt.

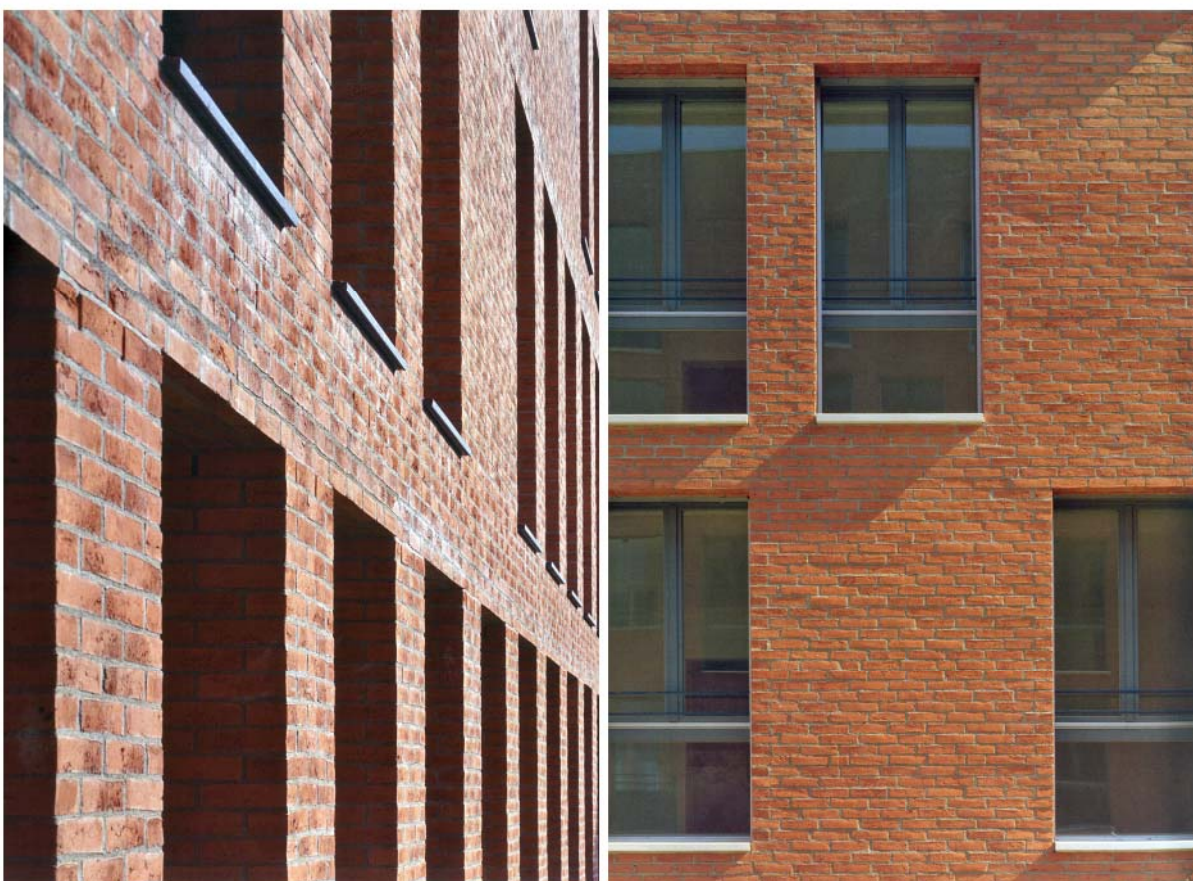
Twee verpleegposten kunnen verticaal of horizontaal gekoppeld worden zodat de werking bij minimale bezetting goed kan georganiseerd worden.

In een ideale situatie brengt het personeel zo veel mogelijk tijd door in de buurt van de patiënt en we willen dit stimuleren door het vermijden van de verpleegpost als 'panoptische bokaal'. Het personeelslid als rechtstreeks aanspreekpunt staat volwaardig in de werking van de leefruimte. In de mate van het mogelijke (en uiteraard afhankelijk van het type patiënt/afdeling) kan een deel van de administratie in de leefruimte worden georganiseerd, wat opnieuw de ziekenhuissfeer afremt.

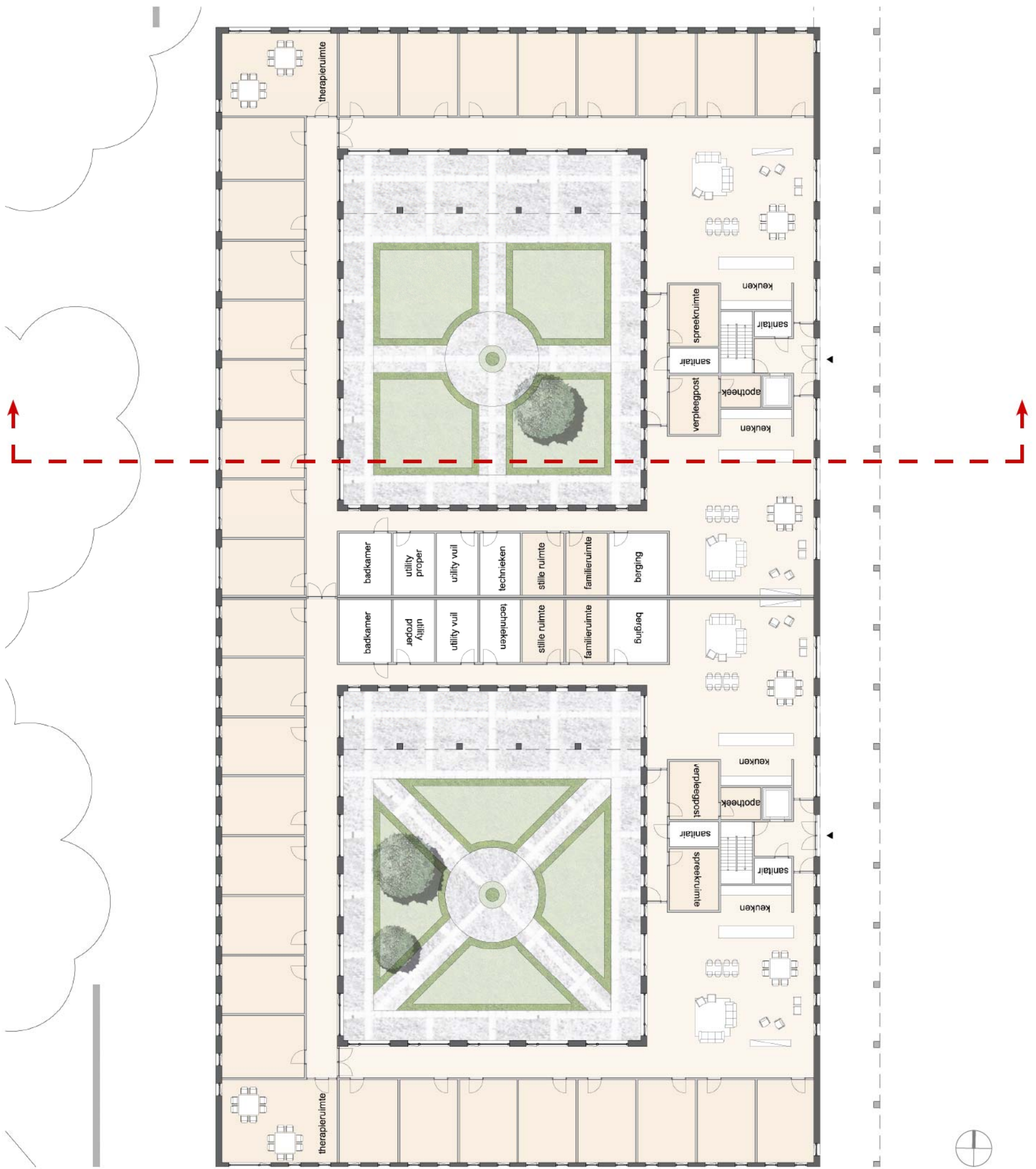
De organisatie van gangen rond de binnentuinen bieden vergroten het overzicht aanzienlijk. Hierdoor kunnen veel patiënten gemakkelijker zelfstandig en zonder fysieke begeleiding naar hun kamer. Dit verkleint ook de loopafstanden. Alle leefruimtes bieden ook rechtstreeks toegang

- zorgenheid Sp, 20 gesloten
- zorgenheid T, 23 semi-open
- zorgenheid A, 20 open, 5 gesloten, 5 daghospitalisatie

Blok B niveau 0

tot een afgesloten tuin of terras, wat het comfort van zowel de zorgverlener als patiënt aanzienlijk verhoogt.

De logistieke functies worden zoveel mogelijk in de buurt van de ingang georganiseerd. Ook dit verkleint loopafstanden.

Gangen

Gangen worden ruimschoots voorzien van natuurlijk licht met zicht- en rustpunten, voldoende breed en functioneel ingericht. Er is beweging, licht en kleur in de gangen. Ze worden niet alleen beschouwd als circulatieruimte maar ook als ontmoetingsruimte, tentoonstellingsruimte en uitkijkpost.

De gangen zijn levendig en animerend maar mogen niet lawaaiig of storend ervaren worden. Gangen worden best in een naadloos materiaal uitgevoerd zodat lawaai door karren over tegelvoegen uitgesloten wordt. Lokalen die geen natuurlijk licht vereisen worden centraal geplaatst zodat woon- en leeflokalen wel aan de gevels kunnen worden ingeplant. Lange donkere en saaie gangen worden resoluut vermeden.

In ons voorstel wordt circulatieruimte deel van de woonzone. De gangen worden ruimschoots voorzien van natuurlijk licht. Overdag hoeft in principe geen kunstlicht te worden gebruikt.

Typekamers

Zoals eerder gesteld worden alle kamers op een rolstoeltoegankelijke module opgesteld. Dit in het kader van optimale flexibiliteit. Verder wordt de typekamer zelf ook flexibel opgebouwd. Gezien de grote vraag naar zorg op maat, maar ook naar doorgedreven huiselijkheid vonden wij het belangrijk de kamers aanpasbaar te maken naar de noden, wensen of smaak van elke patiënt, zonder dat de technische dienst moet worden aangesproken.

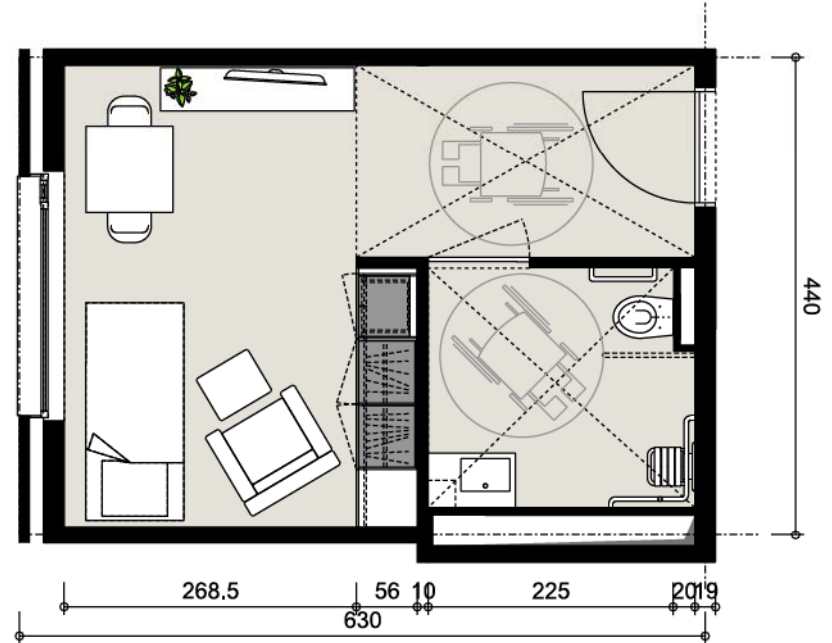
Het grondplan is zuiver gehouden, zodat het bed of meubilair flexibel kan worden opgesteld. De kamer doet uiteraard dienst als slaapkamer, maar moet een functie als volwaardige woonkamer toelaten. Ook de verschillende zorgopstellingen voor hulpbehoevende patiënten zijn mogelijk. De kamer ademt geen ziekenhuis- of instellings sfeer uit. Een neutrale hotelsfeer wordt nagestreefd.

Door middel van een magnetische wand kan iedere bewoner naar eigen smaak foto's of versiering ophangen zodat de kamers een echte thuis sfeer benaderen. De typekamers laten toe het bed in volledige zorgopstelling te plaatsen. De verlichting en stopcontacten worden hierop voorzien.

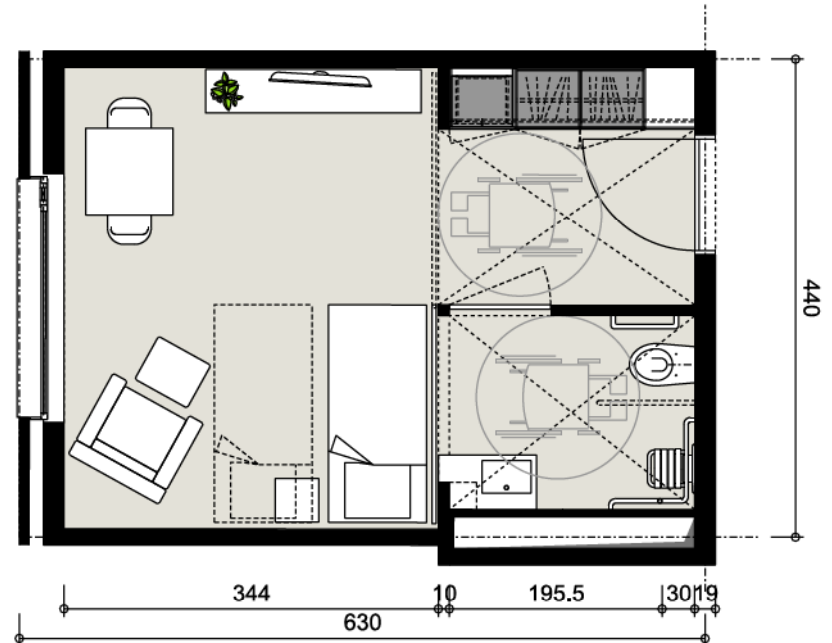
Elke kamer is voorzien van sanitaire cel met douche toilet en lavabomeubel.

Tot slot worden de ramen tot de vloer uitgevoerd. Dit garandeert voldoende lichtinval.

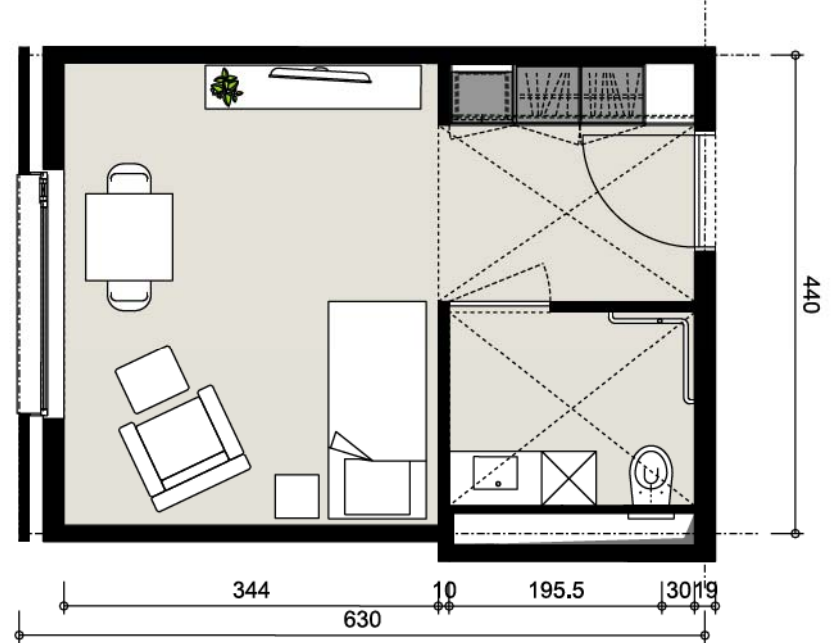
TYPEKAMER : MOBIELE MINDERVALIDEN PATIENTEN
NETTO-OPP. = 23,49 m²

TYPEKAMER : HULPBEHOEVENDE MINDERVALIDE PATIENTEN
NETTO-OPP. = 23,89 m²

TYPEKAMER : VALIDE PATIENTEN
NETTO-OPP. = 23,73 m²

BESLUIT

Een wedstrijdontwerp is een statement. Het kan geen volledig antwoord zijn, je stelt hypothesen die bij het uitwerken moeten worden geverifieerd, verfijnd en bevestigd in een open en beweeglijk creatief proces.

Uiteraard zijn wij bereid om het project verder uit te zuiveren, varianten te onderzoeken en het project te herwerken. Immers, wij hebben alle vertrouwen in de flexibiliteit van het masterplan en de aanpasbaarheid van het intelligent casco.